

# Det er på tide at sige farvel til velfærdsstaten

(Kronik af Henrik Fogh Rasmussen i Dagbladet *Information*, 6. 8. 2011)

**I stedet for at kere os om velfærdsstaten bør vi skabe en markedsstat, der giver vidensarbejdere udfoldelsesmuligheder. Denne gruppe er nemlig afgørende i den globale militære og økonomiske konkurrence. Velfærdsstatens målgruppe, arbejderne, spiller derimod en stadig mindre rolle**

Overalt i den vestlige verden er politikerne i øjeblikket tvunget til at gennemføre smertefulde reformer og skære ned på velfærdsydelse. Grækenland, Irland og Portugal tager drastiske skridt for at forhindre et totalt sammenbrud. Andre lande har bedre tid. Men alle steder er tendensen den samme: **Velfærdsstaten, som vi kender den, er godt på vej til at blive afmonteret.**

Ganske vist taler de færreste politikere om velfærdsstatens endeligt. **Nedskæringerne bliver tværtimod solgt til befolkningen som nødvendige tiltag for at sikre velfærdsstatens overlevelse.**

Statsminister **Lars Løkke Rasmussens nytårstale** var symptomatisk for debatten i de fleste lande: »Hvis vi passivt lader udviklingen fortsætte, vil vi støt og roligt blive trukket i retning af usund økonomi, voksende gæld, højere renter og tab af arbejdspladser. Og vi vil blive nødt til at skære i kernevelfærden. I sygehuse og skoler. Det ønsker jeg ikke. Det ønsker ingen af os«.

Selv Republikanerne i USA forsvare velfærdsstaten. Partiets unge bannerfører i Kongressen, Paul Ryan, har foreslået markante reformer af de offentlige sygesikringer Medicaid og Medicare. Men Ryans argument er ikke, at ordningerne er moralsk forkerte, ineffektive eller forældede. Tværtimod betoner Republikanerne helt på linje med Lars Løkke Rasmussen **nødvendigheden af at reformere Medicaid og Medicare nu** for at sikre dem imod mere drastiske nedskæringer i fremtiden.

**Højrefløjen** på begge sider af Atlanten prøver dermed at vende den traditionelle debat om velfærdsstaten på hovedet. Fagforeningerne og venstrefløjen fremstilles som usolidariske og egoistiske, fordi de ikke vil gå med til de reformer, som alle kan se er nødvendige for at bevare velfærdsstaten. Det borgerlige Danmark og Republikanerne i USA fremstår derimod som velfærdsstatens socialt ansvarlige garanter.

## Velfærd et fortidslevn

Set ud fra en snæver økonomisk synsvinkel har Lars Løkke Rasmussen og Paul Ryan ret. Hvis velfærdsstaten skal hænge sammen økonomisk, så er det helt nødvendigt med rettidige reformer. Ellers ender Danmark og USA som Grækenland, Irland og Portugal. Det kan de fleste mennesker med blot en smule forstand på økonomi hurtigt se. **Hvis man vil bevare velfærdsstaten, så bør man stemme til højre for midten.**

Men set i et bredere perspektiv udviser højrefløjen manglende politisk lederskab ved blindt at forsvare 'kernevelfærden'. **I stedet for at kæmpe desperat for at redde stumperne af velfærdsstaten burde Vestens politiske ledere arbejde på at sikre en stabil overgang fra det 20. århundredes velfærdsstat til det 21. århundredes markedsstat.**

Den amerikanske tænker Philip Bobbitt har brugt betegnelsen markedsstat til at beskrive det næste stadie i statsmagts naturlige udvikling. Bobbitts centrale indsigt (delvis inspireret af den britiske historiker Michael Howard) er, at samfundsmønstre **hænger uløseligt sammen med udviklingen af ny teknologi og militær strategi.**

Danskere og svenskere romantiserer i dag om **Grundtvig, Stauning og 'folkhemmet'**, men velfærdsstaten blev opfundet af den tyske jernkansler Otto von **Bismarck** af sikkerhedspolitiske årsager. 1800-tallets militære strategi og industrialisering gjorde det nødvendigt med en robust og loyal arbejderklasse til at bemane fabrikker og skyttegrave. Bismarck indførte derfor folkepension, offentlig sygesikring og arbejdsløshedsunderstøttelse for at sikre folkelig opbakning til det nye tyske imperium i kølvandet på krigene mod Danmark, Østrig og Frankrig i 1864-71.

Velfærdsstaten blev videreudviklet af Adolf **Hitler**. Den tyske historiker Götz Aly har dokumenteret, hvordan nazisterne sikrede sig bred folkelig opbakning gennem omfattende omfordeling af goder plyndret fra jøderne og de besatte lande.

Den tyske militarisme blev tilintetgjort i 1945, men de to verdenskrige gjorde folkelig mobilisering nødvendig i hele den vestlige verden. Selv USA og Storbritannien, som hidtil havde været skærmet af Atlanterhavet, så sig nødsaget til at indføre værnepligt. Og efter Anden Verdenskrig voksede den moderne velfærdsstat frem overalt i Vesten som det naturlige svar på befolkningens ofre gennem 30 år og som værn mod kommunismens appel til arbejderklassen.

### Frihed som kerneværdi

Men velfærdsstatens dage er talte. For i dag betyder den traditionelle arbejderklasse mindre og mindre i den militære og økonomiske konkurrence. Det er i stedet den kreative klasse bredt defineret som mennesker, der lever af at udvikle og omsætte ny viden og ideer som er nødvendig for statens velstand og sikkerhed.

Moderne militærstrategi og den moderne økonomi er baseret på højteknologi og højtuddannede mennesker frem for massemobilisering og masseproduktion. Og de højtuddannede 'vidensarbejderne', som ledelsesguru Peter Drucker har kaldt dem kan ikke bestikkes med lige og gratis adgang for alle til middelmådige folkeskoler og sygehuse. Den kreative klasse kræver en grad af valgfrihed og udfoldelsesmuligheder, som velfærdsstatens bureaukratiske strukturer og omfordeling af indkomst ikke kan give dem.

Det er her, at markedsstaten kommer ind i billedet. Hvor velfærdsstatens hovedformål var at give arbejderklassen lige adgang til uddannelse, sygesikring og materiel komfort i alderdommen, er markedsstatens mål at optimere udfoldelsesmulighederne for den kreative klasse. Velfærdsstaten garanterer borgernes sociale rettigheder. Markedsstaten fokuserer på frihedsrettighederne.

Vi befinder os i øjeblikket i en overgangsfase mellem velfærdsstaten og markedsstaten. Den traditionelle arbejderklasse er skrumpet ind i takt med vidensøkonomiens fremmarch, men velfærdsstatens sociale rettigheder dominerer stadig i samfundsdebatten. Den kreative klasse er vokset i størrelse, men spiller en tilbagetrukket rolle i det politiske liv. Vidensarbejderne stemmer i stedet med deres fødder. Hvis de ikke har tilstrækkelige udfoldelsesmuligheder, så flytter de blot til et sted, hvor der er mere frihed og højere til loftet.

### Konkurrenterne mod øst

På lang sigt afhænger Vestens velstand og sikkerhed af vores evne til at skabe den største og mest dynamiske kreative klasse i verden. Vi ser allerede, hvordan civilisationer som Kina og Indien fastholder flere og flere af deres egne talenter, som før i tiden ville være emigreret til Europa og USA. Hvis Vesten ikke tager sig gevaldigt sammen, så er det ikke utænkeligt, at de bedste vestlige hjerner med tiden begynder at flytte mod øst.

Udviklingen af en konkurrencedygtig markedsstat kræver et fundamentalt paradigmeskifte i den offentlige debat. I dag erkender de bedste politikere og meningsdannere nødvendigheden af forskning, udvikling og eksport i verdensklasse for at sikre velfærdsstatens fremtid. Men vi bør gå et skridt videre. I stedet for at spørge hvordan den kreative klasse kan fremtidssikre de sociale rettigheder, bør vi spørge, om de sociale rettigheder bidrager til at udvikle og fastholde den kreative klasse. Og hvis en given velfærdsydelse ikke tjener markedsstatens centrale formål, så bør den afvikles.

Det betyder ikke, at markedsstaten er uden et socialt sikkerhedsnet. Men hvor velfærdsstatens sikkerhedsnet er bygget på princippet om statsgaranterede sociale rettigheder for arbejderklassen, er markedsstatens sikkerhedsnet blot endnu en mulighed for den kreative klasse for at udfolde sig ved at hjælpe samfundets svageste.

Kreative ildsjæle i private velgørende institutioner og ngo'er vil i stigende grad erstatte velfærdsstatens tunge bureaukrati. Ellers vil vi blive overhalet af vækstøkonomier, som ikke har det samme sentimentale forhold til folkeskoler, folkesygehuse, folkebørnehaver og folkepension.